

УДК 81'42'44'808:811.111/161.2

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2021.4.15>

А. М. ЛЯШУК

кандидат філологічних наук, доцент, докторант,

Навчально-науковий інститут філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

Електронна пошта: annaliashuk84@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3186-5755>

КОГНІТИВНО-РИТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВНОГО ВИРАЖЕННЯ ОБРАЗЛИВОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ АВСТРАЛІЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИКІВ

У дослідженні увагу зосереджено на когнітивно-риторичних процесах, які лежать в основі дискурсивних проявів політично некоректної мовної поведінки австралійських та українських політиків, з метою виявлення специфічних лінгвокультурних та інституційних кореляцій між їх основними зовнішніми причинами, внутрішніми мотивами і фактичними наслідками образливої комунікації. Пропонований підхід аналізу застосовує надбання риторики та когнітивної лінгвістики для виявлення закономірностей концептуалізації емоційності, що відображаються у комунікативних стратегіях образи у політичному мовленні. Образи як неінституційні риторичні практики виконують функції як вужчої спрямованості (зміцнення власного обличчя чи руйнування певних переконань і цінностей політичного опонента), так і функції ширшого характеру (нав'язування або відкидання певних суспільних норм і принципів, які регулюють політичне життя Австралії та України зокрема). Досліджуваний матеріал показує, що характерна іронічність політичних образ використовується з основною функцією вираження влади над опонентом, що дає змогу політикам створювати певні соціальні відношення авторитарності, які припускають асиметрію комунікативних позицій. Комунікативна стратегія образи у політичному спілкуванні є ефективним засобом впливу, який свідомо використовується для формування та нав'язування суб'єктивного бачення ситуації та ініціації конфлікту. Особливий акцент концентрується на етос- та пафос-орієнтованому аспекті комунікації, що маніфестований емоційними засобами вираження вербальної агресії в межах стратегії дискредитації у досліджуваних політичних дискурсах. Використання образ представниками австралійської політичної лінгвосистеми демонструє сильнішу політичну поляризацію, в результаті чого демонструються змагальні відносини між протилежними політичними партіями, тоді як українські політики демонструють більшу схильність до використання аргументів етосу та пафосу, що спрямовані на окремих політичних опонентів.

Ключові слова: політичний дискурс, когнітивно-риторичний аспект, комунікативні стратегії і тактики, образа, політик, логос, етос, пафос.

Політична комунікація є інституціональною, де кодекс парламентської етики політиків передбачає відсутність конфлікту інтересів, недопустимість образливого спілкування та неприйнятної поведінки у залі засідань. Проте сучасні політики все ще потребують покращення свого іміджу в очах громадськості для досягнення високого рівня легітимності з метою виконання належної організаційної функції у відповідальному демократичному суспільстві [Parliamentary: 27], оскільки мовна гендерна дискримінація, прояви сексизму, неправдиві звинувачення, відсутність діалогу, популістська законотворчість, лайки та бійки у залі засідань є характерною нормою і стилем роботи для багатьох депутатів як в українському, так і в австралійському парламенті. У політиці кон-

флікт у значенні здорового протистояння є важливою частиною політичної взаємодії і може проявлятися у різних формах, наприклад у парламентських суперечках під час відстоювання політичної позиції. Загалом політика є сферою, де поведінка незгоди з опонентом та конфлікти вважаються такими, що відповідають загальним нормам. Для обох досліджуваних політичних лінгвокультур характерна конфліктна поведінка політиків-промовців під час виступів та пленарних засідань, у тому числі порушення правил неприпустимості закликів до неправних дій, зловживання часом виступу, вживання образливих та нецензурних слів. Проте конфлікт, викликаний вербальною агресією, є інструментом, що «передбачає шкоду соціальної ідентичності цільових осіб і зниження їх

статусу» [Culpeper; Bauhr & Esaiasson; Bergoal; Wenge], який спрямований на найцінніший символічний капітал політика, тобто на його статус, репутацію і престиж. Хоча комунікативні тактики звинувачення та критики дають змогу адресату виправдати або реабілітувати себе, образи підривають імідж, політичну позицію й авторитет адресата. Образи у політичній комунікації – це не просто риторична техніка, а спосіб вираження певної агресії між антагоністами у політичному полі, як особистої, так і до тих, хто втілюють протилежні політичні позиції. Відповідно, **актуальність** пропонованої розвідки зумовлена потребою аналізу мовних засобів презентації конфліктної, політично некоректної комунікативної поведінки австралійських та українських політиків у когнітивно-риторичному аспекті.

Метою статті є встановлення когнітивно-риторичних особливостей мовного вираження конфліктної, політично некоректної комунікативної поведінки австралійських та українських політиків. Основним завданням є з'ясування когнітивно-риторичних аспектів вираження конфліктної, політично некоректної комунікації українських та австралійських політиків. **Об'єкт дослідження** – образлива комунікативна поведінка сучасного українського та австралійського політика. **Предмет дослідження** – когнітивно-риторичні особливості вираження агресивної, політично некоректної комунікативної поведінки сучасного українського та австралійського політика.

Виклад основного матеріалу дослідження. Когнітивна частина теоретичного базису цього дослідження полягає у роботах Лакоффа і Джонсона, аналізі когнітивних механізмів мовних образ Корнелії Ілі [Pie 2001; Pie 2004]. Основне припущення полягає в тому, що комунікативна дія політичної образи є прикладом риторичної інституційно-ритуальної, навмисно образливої конфронтаційної взаємодії, що базується на емоції, представленій швидкою короткочасною психічною реакцією на вербалізовані зовнішні чи внутрішні подразники у формі оцінки. Оцінка – це думка суб'єкта про цінності об'єкта для нього, а емоції – це переживання суб'єктом цієї думки [Тарасова: 37; Формановская: 108]. Агресивна форма оціночних суджень маніфестує існуючі стереотипи, а також табу як різних

соціальних і політичних груп, так і окремих політиків. Порівняльні дослідження особливо показові в цьому відношенні, оскільки мовні форми і функції образ і реакції на них варіюються у різних політичних лінгвокультурах відповідно до різних інституційних умов.

Політична образа як вид агресивної політично некоректної комунікативної поведінки є складним мовним явищем, що включає прояви докору, презирства, звинувачення чи критики, що дає змогу емоційній силі повідомлення перевищити його раціональну силу, яка зачіпає не тільки цільового адресата, але й інших пасивних учасників комунікації. Образа як комунікативна стратегія дискредитації шляхом реалізації різних лінгвориторичних тактик може проявляти кардинально полярний характер. Мовні образи опонентів можуть бути як чітко продуманими, так і ініційованими спонтанною емоційністю у відповідь на почуту образу та відчуття несправедливого ставлення.

Образи посилюють ідеологічну упередженість стереотипних моделей мислення, інтегруючи їх у суспільно прийнятні структури концептуалізації. Так маніпулятивне використання образливої мови призводить до розпалювання упереджень і побудови стереотипів, ставлячи під сумнів і підриваючи виправданість вибору концептуальних категорій опонента, одночасно зміцнюючи стабільність когнітивного представлення своєї політичної позиції. Наприклад, *“The Liberal Party of Australia ought to put him down like a faithful old dog because he is of no use to it and of no use to the nation.”* Образливе порівняння політика зі старою, вірною, проте непотрібною собакою *a faithful old dog*, підкріплене повтором-підхватом із дослівним повторення кінцевого елемента попереднього висловлювання *he is of no use to it and of no use to the nation*, сприяє накопиченню емоційного потенціалу висловлювання, яке відбувається поступово і приводить до експресії. Зрештою, одне із тверджень, зроблених у цій статті, полягає в тому, що образи у політичній комунікації, риторично побудовані на синтаксичному паралелізмі, використовуються для мінімізації когнітивних відмінностей між представниками однієї політичної групи та максимізації когнітивних відмінностей із політичними опонентами. Наприклад, застосування анафори

you're not a friend привертає особливу увагу до кінцевого презирливого (*actually don't care*) ствердження (*bedwetter*), підсиленого антитезою (*Queensland-king*): *“Alan, I actually don't care what you think. Because you're not a friend of conservatives, you're not a friend of the Liberal National Party of Queensland. You're the king of the bedwetters actually.”*

Образи базуються на логос-орієнтованих аргументах, зосереджених на конкретній темі, що характеризуються надзвичайно потужною вербалізацією. Мовець використовують образи як тригери уваги, щоб захопити інтерес аудиторії і схилити її до своїх поглядів або як спосіб відхилити увагу від основного питання. Окрім орієнтації логосу, образи є етос-зумовленими. Аргументи етосу у комунікативній стратегії образи направлені на підвищення довіри до промовця, одночасно викликаючи недовіру до цільового опонента, підриваючи його авторитет та надійність. Досліджуваний матеріал вказує, що образи можуть виконувати такі комунікативні функції, орієнтовані на етос:

1. Розхитувати емоційний стан опонентів, збентежувати, збільшуючи їхню вразливість та кидаючи виклик вагомості їхньої інституційної ролі та авторитету;

2. Підривати і руйнувати етос опонентів, додаючи негативних атрибутів їхньому характеру, особистісним характеристикам (статі, віку, зовнішності), моральним цінностям, ідеологічним переконанням, принципам світобачення;

3. Зберігати своє обличчя та покращити свій імідж, набираючи політичної ваги за рахунок підвищення особистого авторитету і престижу, принижуючи статус політичних опонентів.

Оскільки в основі образи закладено культурно визначені суспільством негативні цінності і норми, то образи покликані принизити етос опонента, залучаючи стереотипно небажані або огидні атрибути, засновані на людських недоліках та помилках. Оцінка може виявлятися у будь-якому типі мовленнєвого акту, проте найбільший емоційний вплив на адресата реалізується в евалютивах, у яких оцінюються та нав'язуються суб'єктивні норми суспільної поведінки, а презирство, виражене з іронією, безсумнівно, є потужним емоційним компонентом образ, які посилюють

міжгруповий конфлікт, викликаний проблемами ідентичності.

Образливі висловлювання можуть мати іронізуєчий та моралізуєчий характер. Іронія як комунікативна стратегія позитивної ввічливості дає змогу висловити негативне ставлення, не завдаючи шкоди адресату. У разі необхідності у спікера є можливість відмовитися від наявності додаткового значення, а адресат може ігнорувати іронічний намір і зосередитися тільки на буквальному значенні сказаного [Brown & Levinson]. Іронізуєчі висловлювання виявляють соціально-маркований тип комунікації, за допомогою якого мовець ініціює несиметричний авторитарний стиль спілкування з метою підвищити власний комунікативний статус за рахунок об'єкта іронії. Іронія – це завжди спроба домінувати, бажання збільшити свій «символічний капітал» [Bourdieu: 67], наприклад, через подання думки опонента як абсурдної, а його професіоналізму як недостатнього.

Емоційна сила образи переважає раціональність її сприйняття, виходячи з того, що аудиторію, як правило, легше переконати і змусити діяти під впливом емоцій, ніж змусити розглядати раціональні аргументи. Оскільки емоції викликають швидку впливову реакцію, більшість людей менш схильні протистояти емоційному, ніж раціональному, що робить комунікативну стратегію образи у політичному спілкуванні ефективним засобом впливу, який свідомо використовується для формування та нав'язування суб'єктивного бачення ситуації та ініціації конфлікту. Розбіжність у сприйнятті норми поведінки політичного опонента може викликати у відповідь загальну ініціацію конфліктного дискурсу, мовну реакцію реактивної образи, взаємного докору та виправдання.

Образа – це комунікативний ефект, побудований на взаємодії мовних і соціальних особливостей [Irvine: 110], тому образливим є не тільки саме мовне вираження образи, але й емоції, які вона викликає між мовцями під впливом соціальних маркерів, а також ступеня навмисності принизливих концептуальних моделей образливої конфронтаційної взаємодії. У Юридичній енциклопедії поняття образи визначається як приниження честі і гідності особи, виражене в непристойній формі. Це вживання інвективної, різкої лексики, застосування непристойних

жестів, міміки тощо. Когнітивно образи формуються у результаті тимчасової зміни схеми мислення і сприйняття ситуації, за допомогою чого певні особливості опонента виділяються й перебільшуються, а інші, навпаки, пере-кручуються, пригнічуються чи замовчуються. З погляду когнітивістики, природа комунікативної тактики образи прямо пропорційно чутлива до особистого досвіду мовця, який довів, що конкретні мовні дії, ймовірно, досягнуть цілі дискредитації опонента в конкретних обставинах. За визначенням СУМ, **образою** є зневажливе висловлювання, негарний вчинок тощо, що спрямовані проти кого-небудь і викликають у нього почуття гіркоти, душевного болю [Академічний]. Словник англійської мови [Insult] тлумачить слово **insult** із використанням семантичних компонентів *'remark', 'action', 'deliberately rude', 'gross indignity', 'insolent speech', 'contemptuous conduct', 'upset people'*, що свідчить про маніфестацію подібної семантики в обох лінгвокультурах.

Проте в українській мові звертаємо увагу на зазначення емоційного стану людини, яка зазнає образливого спілкування. Міра шкоди від зневажливого висловлювання або неприйняттого вчинку у зіставленні з певним загальноприйнятим рівнем мовної поведінки або вчинків призводить до появи відчуття несправедливості. Відповідно, мовні образи викликають психічний стан прояву розчарування, фізичного чи душевного болю людини, яку скривдили словом або вчинком [Демиденко], що можуть стати причиною міжособистісного конфлікту. В основі конфлікту полягає комунікативна дія словесної образи, спрямованої на провокування фрустраційних емоційних станів опонента з метою викликання його нераціональної поведінки, негативних емоцій, здатних призвести до дисбалансу у внутрішньому світі опонента, який відчуває, що йому несправедливо заподіяли образу. Таким чином, з погляду риторики, образи будуються на аргументах пафосу, які покликані захопити увагу опонента чи аудиторії з метою викликати їхні емоційні реакції.

Враховуючи, що політична комунікація є інституційною, образлива мовна поведінка, як правило, сприймається як відхилення від загальноприйнятої раціональності публічного

ведення політичної комунікації. Намагаючись знайти баланс між логосом, тобто логічним аргументуванням, та пафосом, тобто емоціями, політик використовує мовно-риторичні засоби (насамперед іронії і сарказму), покликані приховати вороже і зневажливе ставлення, спрямовані на дискредитацію опонента. Мета образи – поставити під сумнів етос політичного опонента, тобто підірвати довіру до нього та принизити його моральний профіль, одночасно посилюючи власний етос політика. В основному переконлива сила етосу і пафосу політика в кінцевому підсумку залежить від аудиторії, на яку орієнтується промовець. Форма і зміст проявів етосу і пафосу значною мірою відображають фон, мислення й очікування цільової аудиторії. Вивчення образливого мовлення у двох досліджуваних політичних лінгвосистемах вказує на те, що образи можуть виконувати всі або деякі з таких пафос-орієнтованих функцій:

- 1) спровокувати відчуття несправедливості та ініціювати міжособистісний конфлікт;
- 2) змусити політичних опонентів до нераціональної поведінки, втрати обличчя і дискредитації себе;
- 3) зміцнення згуртованості та відновлення політичного балансу власної політичної групи;
- 4) безпосередньо впливати на аудиторію емоційно, привертаючи увагу та популізуючи загальні проблеми та поглиблюючи невдоволення певних соціальних або професійних категорій, політичних груп тощо.

У досліджуваному матеріалі переважають іронізуючі образи. Корпус мовленнєвого матеріалу виявляє, що особливий акцент концентрується на емоційному аспекті комунікації, маніфестований засобами вираження вербальної агресії в межах стратегії дискредитації у досліджуваних політичних дискурсах, наприклад:

1) інвективи (*suckholes; an arse-licker; prostitute; kissed some bums, and got patted on the head; the bloke*),

2) стилістично-знижена лексика, зокрема зоосемізми (*grub, a lying cow, chickens, a faithful old dog, підсадна качка, туна вівця, російські «кроти», досвідчені карасі*),

3) номінації людини за інтелектом (*урядовий даун, дупля не різала в медицині, Debating with him is like being flogged by a warm lettuce;*

brain dead, A souffle doesn't rise twice, He's all tip and no iceberg boofhead),

4) охарактеризування посад (*vitriolic, bitter, lying, condescending facade of a prime minister*),

5) назви особливостей тіла людини (*he doesn't have the ticker, a horrible mouth on legs, nidduta troxu*),

6) охарактеризування людини за віком та соціальним статусом (*мастодонти корумпованого режиму, God you guys, look how young you are, are you eighteen?; childless, 58-year-old lesbian poets and science teachers*),

7) сексуальна імплікація (*Mate, because I want to do you slowly. And in the psychological battle stakes, we are stripped down and ready to go*),

8) номінації людини за зовнішністю (*тому що вона бімба!, weather girl, A painted, perfumed gigolo; macho, mincing*),

9) прихильників політичних партій (*captain of the bedwetters; bed-wetter, Queanbeyan mob, пороховоти, Зелені чоловічки*).

Звертаємо увагу, що австралійській мовній комунікації притаманна інвективність, груба форма відкритої образи. Публічно висловлюючи презирство до людини, особа збільшує вразливість цієї людини, тим самим завдаючи шкоди її іміджу, престижу, авторитету та репутації [Шіе]. Особливої дошкульності набувають образи, спрямовані на політика протилежної статі, оскільки можуть застосовуватися додаткові атрибути приниження, пов'язані зі статтю. Наведемо приклади зафіксованих у досліджуваному матеріалі фактів вербальних образ стосовно політиків-жінок, переважно екс-прем'єр міністерок Австралії та України: Джулії Гілард та Юлії Тимошенко. Досліджені лінгвориторичні прояви реалізації стратегії дискредитації розкривають конфліктний негативний потенціал мовних засобів, які маніфестують психологічну та соціально-статусну загрозу обличчю політичного лідера-жінки у процесі вербалізації суб'єктивного її бачення:

1) біологічних особливостей жіночої статі, наприклад: *a menopausal monster; тому що в неї авітаміноз та гормони, deliberately barren; Your child will turn into a demon, you have such evil thoughts*;

2) зовнішності та віку: *Julia Gillard Kentucky Fried Quail – small breasts, huge thighs; бабуся української корупції*;

3) характеру та розумових здібностей: *Ditch the Witch, a lying bitch; treacherous Juliar; язуката Хвеська, Юля-лизуля, brain dead; динозавр політики*;

5) професійних досягнень: *Bob Brown's Bitch; як завжди, пліткарка-казкарка*.

Наприклад, розглянемо приклад розгортання когнітивно-риторичної моделі комунікативної стратегії образи між австралійськими політиками Тоні Ебботом та Джулією Гілард. Т. Еббот досягає дискредитації опонента за рахунок використання комунікативної стратегії множинної образи / multiple insult, представленої дошкульними мізогінними ініціаціями конфлікту в умовному реченні “*If the Prime Minister wants to, politically speaking, make an honest woman of herself...*”, яке він хоче, щоб його адресат і аудиторія прочитали таким чином: «Прем'єр міністр – жінка. Малоймовірно, що Гілард – «чесна» жінка. Проте якщо вона б хотіла довести це, то зробила б.. ». Образа підсилена іронією у прикладці *politically speaking*, де іронія є продовженням прихованої агресії, висловленої загалом, хоча формально питання не порушує Принцип ввічливості, за рахунок використання тверджень-натяків, які також дозволяють мовцю імпліцитно вказувати риси опонента, які іронізуються.

Комунікативна стратегія уникання прямої образи реалізується у запитаннях, зміст яких імплікує образливий контекст, проте дає змогу завуалювати презирство чи зверхність, у риторичних запитаннях та спеціальних питаннях, які часто є багатошаровими, навмисно призначеними для прихованого висловлення готових припущень і упереджених ідей [Шатуновский]. Наприклад: *Are you eighteen? What's going on? What's going on? God you guys, look how young you are*.

Когнітивна сутність образи у політичній комунікації може вказувати як на індивідуальні моральні та суспільно-політичні цінності мовця, так і на джерела напруженості та невдоволення у суспільній чи міжгруповій комунікації у певний час. Фактичний матеріал показав, що для української політичної комунікації характерне звернення до таких суспільно вагомих проблем, як російсько-українська гібридна війна, статус Криму, наприклад: «*П'ять років тому «зелені чоловічки» оволоділи Кримом*».

*Зараз «зелені чоловічки» захоплюють український парламент. І повністю його пере-
креслюють».* Порівняння представників партії «Слуга народу» із *зеленими чоловічками* спрямоване викликати негативні асоціативні паралелі з образом загарбників. В австралійському політичному континуумі вагомою темою, наприклад, виявилася тема податків, на фоні якої розгортається комунікативна стратегія приниження опонента, що яскраво ілюструє можливості використання риторичної тактики іронії у встановленні владних асиметричних відносин між учасниками комунікації: *He has been exposed as being naked when it comes to understanding the tax system. If you do not understand the income tax system, you cannot understand the Australian economy. Tax thresholds do not cascade. Cascade is a form of beer.* Використання порівняння *exposed as being naked*, ступінчастого накалювання напруження за рахунок синтаксичного оформлення образи повторами (*it comes to understanding - do not understand - cannot understand; do not cascade. Cascade is...*) ідентифікує недоречність відповіді опонента; мовець протиставляє власний рівень компетентності рівню некомпетентності опонента (*If you do not understand*) і тим самим встановлює асиметричні відносини між собою і співрозмовником.

Змістовні порівняння зафіксованих у матеріалі політично мотивованих комунікативних стратегій демонструють низку специфічних відмінностей. Одне із тверджень, якого припускаємося у цій статті, полягає в тому, що політичні образи часто використовуються для мінімізації когнітивних відмінностей у власній політичній групі та максимізації когнітивних відмінностей між своєю політичною позицією чи своєю політичною партією та опонентом. Відповідно, такі образи можуть бути спрямовані на дискредитацію як окремих депутатів (*That deformed character Tony Staley. He's like a shiver waiting for a spine to run up; Howard is an arse-licker. He went over there, kissed some bums, and got patted on the head; And obviously the Leader of the Opposition [Malcolm Turnbull], faced with the choice of a doberman or poodle, has gone for the poodle*), так і їхніх політичних партій (*There they are, a conga line of suckholes on the conservative side of politics; Alan, I actually*

don't care what you think. Because you're not a friend of conservatives, you're not a friend of the Liberal National Party of Queensland. You're the king of the bedwetters actually). Особливо це відбивається в австралійській політичній лінгвосистемі, де політична система чіткіше структурована, тоді як українська ще знаходиться у стані становлення. В Україні, наприклад, політик після обрання у Верховну Раду може офіційно змінити свою політичну афіліацію кілька разів.

У прагненні уникнути відкритої конфронтації політики схильні вуалювати образи та нівелювати можливі наслідки їхньої політично некоректної поведінки. Так, характерною рисою мовної поведінки політиків порівнювальних лінгвокультур є використання стратегії пом'якшення наслідків висловлення образи за рахунок апеляції до поняття поваги. Інституціоналізовані знаки поваги, маніфестовані у мовних системах лексичними засобами (*якщо дозволите, шановний, вельмишановний, пане денумат, honourable, respected*), використовуються політиками з метою нейтралізувати агресивність наступних проявів презирства та образи. Наприклад, іронічне вираження поваги передається умовним реченням *«if I may respectfully say so. I think what we might be seeing here is a bit of political bedwetting by some»* і є прикладом використання ритуального висловлювання у комунікативній стратегії, що дозволяє одночасно реалізувати дві комунікативні дії: збереження власного обличчя (*I think, may, might, respectfully*) та применшення рівня загрози статусу опонента. Риторичні заклики до поняття поваги використовуються у поєднанні з образливими словами, адресованими співрозмовнику. Ініціатори образ таким чином намагаються нейтралізувати вплив вираження презирства за допомогою використання пом'якшувальних засобів. У прикладі комунікації Джулії Гелард із політичним опонентом фіксуємо використання пом'якшувальних засобів *obviously, presumably* та тактики іронії як інструментів завуальованого вираження агресії, що дозволяє висловити негативне ставлення, не завдаючи шкоди адресату: *And obviously the Leader of the Opposition [Malcolm Turnbull], faced with the choice of a doberman or poodle, has gone for*

the poodle. Presumably he prefers Abba to Cold Chisel, because that is the kind of thing we see on display. Також агресивна форма образи може пом'якшуватися приховуванням відкритої негативної оцінки політичних супротивників у мовних засобах вираження імпліцитного смислу – риторичних запитаннях – питальних реченнях, які не є власне питаннями: *Gosh, Pam, are you in a bad mood this morning? Now, you are correct that the budget did not target childless, 58-year-old lesbian poets and science teachers; but you are better off nonetheless.*

Отже, комунікативна дія політичної образи є прикладом риторичної інституційно-ритуальної навмисно образливої конфронтаційної взаємодії, що базується на аргументах пафосу – емоціях. Образи покликані принизити етос опонента і становлять емоційний вплив на опонента у формі евалютивів, у яких оцінюються та нав'язуються суб'єктивні норми суспільної поведінки, залучаються стереотипно небажані атрибути. Характерними рисами реалізації вербальної агресії в українській та англійській мові є критика, яка будується на жорстких іронічних образах особистих рис людини за віком, зовнішністю, приналежністю до політичних партій, інвективах, що принижують розу-

мові здібності. Особливості когнітивно-риторичного вираження мовних стратегій образи у політичному дискурсі вказують на прийняті моральні та соціальні стандарти суспільства. Порівняльний аналіз образливих мовних структур доводить, що перевага певних типів когнітивно-риторичних моделей корениться у різнокультурних політичних традиціях, таких як рівень змагальності у політиці та толерантності до конфліктів, ступінь контролю суспільно-політичних подій, тенденція до відкритої чи закритої конфронтації. Використання образ представниками австралійської політичної лінгвосистеми демонструє сильнішу політичну поляризацію, в результаті чого демонструються змагальні відносини між протилежними політичними партіями, тоді як українські політики демонструють більшу схильність до використання аргументів етосу та пафосу, спрямованих на окремих політичних опонентів. В обох порівнюваних матеріалах лінгвориторичне оформлення образи характеризується особливою дошкульністю за рахунок використання іронії, сарказму, експресивно забарвленої лексики та жаргонізмів, що розкривають політично некоректну дискримінаційну семантику, особливо якщо спрямовані на політиків протилежної статі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/obraz>
2. Демиденко В.К. Психічний стан образи і шляхи виходу з нього. *Психологічні науки* : зб. наук. пр. Бердянськ : БДПУ, 2004. № 1. 206 с.
3. Тарасова М.В. О когнитивном основании эмотивности. *Вопр. филологии* : науч. изд. 2000. № 5. С. 36–39.
4. Формановская Н.И. Эмоции, чувства, интенции, экспрессия в языковом выражении. *Эмоции в языке и речи*. Москва : Изд-во РГГУ, 2005. С. 106–116.
5. Шатуновский И.Б. Речевые действия и действия мысли в русском языке. Москва : Издательский Дом ЯСК, 2016. 480 с. (*Studia philologica*).
6. Юридична енциклопедія : в 6 т. / НАН України. Ін-т держави і права імені В. М. Корецького ; голова редкол. Ю. С. Шемшученко ; редкол.: М.П. Зяблюк, В.П. Горбатенко. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 2002. Т. 4 : Н – П. 720 с.
7. Bauhr, M. & Esaiasson, P. (2001). "Trust me!" – on the nature of ethos argumentation. In K. Gomard & A. Krogstad (Eds.), *Instead of the Ideal Debate: Doing politics and doing gender in Nordic political discourse*. 129-154. Aarhus: Aarhus University Press.
8. Bourdieu, P. (1991) Language and Symbolic Power. Retrieved November 1, 2021, from https://monoskop.org/images/4/43/Bourdieu_Pierre_Language_and_Symbolic_Power_1991.pdf
9. Berrocal, M. (2017). 'Victim playing' as a form of verbal aggression in the Czech parliament. *Journal of Language Aggression and Conflict* 5:1 (2017), 84-110. Academia.edu. Retrieved November 4, 2021, from https://www.academia.edu/33776910/Victim_playing_as_a_form_of_verbal_aggression_in_the_Czech_parliament_Journal_of_Language_Aggression_and_Conflict_5_1_2017_84_110.
10. Brown, P. & Levinson, S. C. (1978). Universals in Language Usage: Politeness phenomena. In E. Goody (Ed.), *Questions and Politeness. Strategies in social interaction*. 291–347. Cambridge: Cambridge University Press.
11. Chengtuan, L. (2013). Book review: Jonathan Culpeper, *Impoliteness: Using Language to Cause Offence*. *Discourse & Society*, 24(6), 829–831. <https://doi.org/10.1177/0957926513490318a>
12. Ilie, C. (2001). Unparliamentary language: insults as cognitive forms of confrontation. In R. Dirven, R. Frank, & C. Ilie (Eds.), *Language and Ideology, Vol. II. Descriptive Cognitive Approaches*. 235–263. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.

13. Ilie, C. (2004). Insulting as (un)parliamentary practice in the British and Swedish parliaments. *Discourse Approaches to Politics, Society and Culture*. 45–86. <https://doi.org/10.1075/DAPSAC.10.02ILI>
14. Insult. (n.d.). In *Merriam-Webster*. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/insult>
15. Irvine, J.T. (1993). Insult and responsibility: verbal abuse in a Wolof village. In J. Hill & J.T. Irvine (Eds.), *Responsibility and Evidence in Oral Discourse*. 105–134. Cambridge: Cambridge University Press.
16. *Parliamentary-Ethics-Ukraine_UKR.pdf*. (2021). Retrieved from http://www.societyofclerks.org/SCAT_Home.asp

REFERENCES

1. Akademichnyi tлумachnyi slovník ukrajinskoyi movi. URL: <http://sum.in.ua/s/obraz>
2. Demidenko V.K. Psihichnyi stan obrazi I shlyahi vihodu z nogo. *Psihologichni nauki* : zb. nauk. pr. Berdyansk : BDP, 2004. № 1. 206s.
3. Tarasova M.V. O kognitivnom osnovanii emotivnosti. *Vopr. filologii* : nauch. izd. 2000. № 5. S. 36–39.
4. Formanovskaya N.I. Emotsii, chuvstva, intentsii, ekspressiya v yazykovom vyrazhenii. *Emotsii v yazyke i rechi*. Moskva : Izd-vo RGGU, 2005. S. 106–116.
5. Shatunovskiy I.B. Rechevyie deystviya i deystviya mysli v russkom yazyke. Moskva : Izdatelskiy Dom YaSK, 2016. 480 s. (Studia philologica).
6. Yuridichna entsiklopediya: v 6 t. / NAN Ukrayini. In-t derzhavi i prava ImenI V. M. Koretskogo ; golova redkol. Yu. S. Shemshuchenko ; redkol.: M. P. Zyablyuk, V. P. Gorbatenko. Kiyiv: Vid-vo "Ukrayinska entsiklopediya" Imeni M. P. Bazhana, 2002. T. 4: N – P. 720 s.
7. Bauhr, M. & Esaiasson, P. (2001). "Trust me!" – on the nature of ethos argumentation. In K. Gomard & A. Krogstad (Eds.), *Instead of the Ideal Debate: Doing politics and doing gender in Nordic political discourse*. 129-154. Aarhus: Aarhus University Press.
8. Bourdieu, P. (1991) Language and Symbolic Power. Retrieved from https://monoskop.org/images/4/43/Bourdieu_Pierre_Language_and_Symbolic_Power_1991.pdf
9. Berrocal, M. (2017). 'Victim playing' as a form of verbal aggression in the Czech parliament. *Journal of Language Aggression and Conflict* 5:1 (2017), 84-110. Retrieved from https://www.academia.edu/33776910/Victim_playing_as_a_form_of_verbal_aggression_in_the_Czech_parliament_Journal_of_Language_Aggression_and_Conflict_5_1_2017_84_110.
10. Brown, P. & Levinson, S.C. (1978). Universals in Language Usage: Politeness phenomena. In E. Goody (Ed.), *Questions and Politeness. Strategies in social interaction*. 291–347. Cambridge: Cambridge University Press.
11. Chengtuan, L. (2013). Book review: Jonathan Culpeper, *Impoliteness: Using Language to Cause Offence. Discourse & Society*, 24(6), 829–831. <https://doi.org/10.1177/0957926513490318a>
12. Ilie, C. (2001). Unparliamentary language: insults as cognitive forms of confrontation. In R. Dirven, R. Frank, & C. Ilie (Eds.), *Language and Ideology, Vol. II. Descriptive Cognitive Approaches*. 235–263. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
13. Ilie, C. (2004). Insulting as (un)parliamentary practice in the British and Swedish parliaments. *Discourse Approaches to Politics, Society and Culture*. 45–86. <https://doi.org/10.1075/DAPSAC.10.02ILI>
14. Insult. (n.d.). In *Merriam-Webster*. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/insult>
15. Irvine, J.T. (1993). Insult and responsibility: verbal abuse in a Wolof village. In J. Hill & J.T. Irvine (Eds.), *Responsibility and Evidence in Oral Discourse*. 105–134. Cambridge: Cambridge University Press.
16. *Parliamentary-Ethics-Ukraine_UKR.pdf*. (2021). Retrieved from http://www.societyofclerks.org/SCAT_Home.asp

A. M. LYASHUK

*Ph.D. in Philology, Associate Professor, Doctorate Student,
Educational and Scientific Institute of Philology of Taras Shevchenko
National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
E-mail: annaliashuk84@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3186-5755>*

COGNITIVE-RHETORICAL FEATURES OF LANGUAGE EXPRESSION OF AUSTRALIAN AND UKRAINIAN POLITICIANS' ABUSIVE COMMUNICATIVE BEHAVIOR

The study is focused on the cognitive and rhetorical processes underlying the discourse manifestations of politically incorrect language behavior of Australian and Ukrainian politicians. The aim of the paper is to identify specific linguistic and institutional correlations between the main external reasons, internal motives and the actual consequences of their abusive communication. The proposed approach to the analysis uses the achievements of rhetoric and cognitive linguistics to

identify patterns of emotional conceptualization reflected in communicative strategies of insult in political communication. Insults as non-institution rhetorical practices serve two functions of a narrower and a broader scale. The former concerns strengthening one's own face or destroying certain beliefs and values of a political opponent: and the later aims imposing or rejecting certain social norms and principles of political life governing, Australian and Ukrainian in particular. The material studied shows that the specific irony in political insults is used with the basic function of expressing power over the opponent, which allows politicians to create certain social relations of authoritarianism that assume the asymmetry of communicative positions of opponents. The communicative strategy of insult in political communication is an effective means of influence, which is deliberately used to form and impose a subjective vision of the situation and initiate the conflict. Particular emphasis is placed on the ethos- and pathos-oriented arguments of communication, manifested by the emotional means of expressing verbal aggression within the strategy of discreditation in the studied political discourses. The use of insults in the Australian political lingua system demonstrates stronger political polarization, manifesting competitive relations between opposing political parties, while Ukrainian politicians demonstrate a greater propensity to use ethos- and pathos-oriented arguments directed at individual political opponents.

Key words: political discourse, cognitive-rhetorical aspect, communicative strategies and tactics, insult, politician, logos, ethos, pathos.